УДК 681.3.06

ЖУРНАЛИ У СВІТОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ БАЗАХ І ПРОБЛЕМИ ВХОДЖЕННЯ ДО НИХ

© О. П. Цурін, к.т.н., с.н.с., НТУУ «КПІ», Київ, Україна

В работе рассмотрены методы и пути размещения электронных версий журналов в інтернеті и средства доступа к ним. Рассматриваются особенности реализации поиска информации в электронных изданиях. Подчеркнуто значение мировых баз научных работ Google Scholar и SCOPUS не только для доступа к работам, но при оценке цитируемости. Показаны особенности вхождения журналов в мировые базы научных работ Google Scholar и SCOPUS.

In this work the methods and ways of placing electronic versions of journals in the internet and means of access to them. The features of the search information in electronic publications. The importance of world scientific publications database Google Scholar and SCOPUS not only for access to work, but also in assessing the citation. The peculiarities entry journals in the world database of scientific papers Google Scholar and SCOPUS.

Постановка проблеми

У інтернеті електронні версії журналів можуть бути розміщені різними методами — у відкритому доступі та в спеціалізованих базах. І при цьому доступ до них та можливості використання різні. Різні є і засоби отримання вебометричних параметрів з метою їх використання для оцінки рейтингу журналів.

Аналіз попередніх досліджень

У роботах [1, 2] розглядаються питання оцінки у інтернеті параметрів Web-сайтів. Для журналів важливим є присутність у спеціалізованих базах SCOPUS та Google Scholar. Достатньо повний перелік вимог до журналів для включення їх у SCOPUS є у роботі [3], але у ній відсутні загальні особливості роботи з Web-сайтами журналів, включення журналів у Google Scholar та оцінки вебометричних параметрів.

Мета роботи

Актуальність роботи обумовлена важливістю оцінки у інтернеті параметрів Web-сайтів журналів та включення журналів у світові бази даних з метою не тільки пошуку публікацій, а оцінки цитованості як авторів, так і журналу.

Результати проведених досліджень

З точки зору розміщення електронних версій журналів у інтернеті та доступу корис-

тувачів до них можна виділити три види, які подано на рисунку 1.

«Відкриті». Кожний журнал при розробці його Web-сайту потрапляє в категорію тих, що видно у інтернеті. Браузери дозволяють його проглянути, а індексованість у пошукових системах дозволяє знайти певні (необхідні) матеріали, що їх надруковано в журналах. Залежно від реалізації сайтів журналів, пошук інформації на сайті може виконуватись спеціальною вбудованою в сайт пошуковою системою, як це показано на рисунку 2, чи, плагіном, який надає Google, чи засобами CMS [2]. Кожен з цих методів пошуку має позитивні та негативні якості. Пошукові системи оцінюють Web-сайти журналів як звичайні сайти, і за допомогою інтеграційних систем за адресами: http://push2check.com, http://www.woorank.com/, http://www.alexa.com/ можна отримати такі параметри: Ind., BI, PR, Rf, Sh, Тиц, де Ind. — індексованість у відповідних пошукових системах; BI — зворотні посилання; PR — пейдж ренкінг (обчислюється Google); Rf — (визначаються Webometrics, як Rich Files — цінні файли [1]); Sh — визначається Google Scholar; Тиц — тематичний індекс цитувань, що визначається Яндексом.

Ці параметри характеризують як сам сайт, так і його активність. Використовуючи ці характеристики, можна будувати рейтинги сайтів. Так, більшість з них використовує Webometrics для оцінки наукової діяльності вищих навчальних закладів.

«Невидимі» — це ті бази, які можна переглянути за допомогою спеціальних систем. Зручність їх полягає в тому, що вони орієнтовані на бібліографічні матеріали, мають відповідні поля (часто наближені до Дублінського стандарту), надають широкі можливості у пошуку інформації. Якщо доступ до цієї системи надається на Web-сайті, то можна знайти необхідну публікацію у відповідній базі. Багато депозитаріїв та електронних журналів

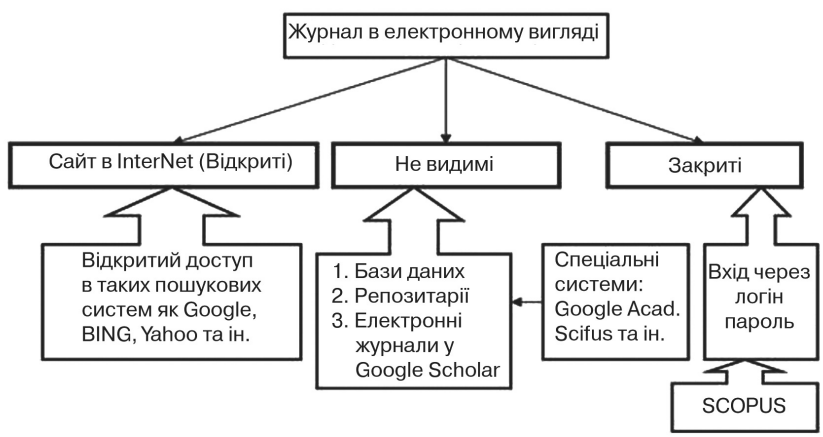

Рис. 1. Варіанти розміщення електронних версій журналів в InterNet та доступу до них користувачів

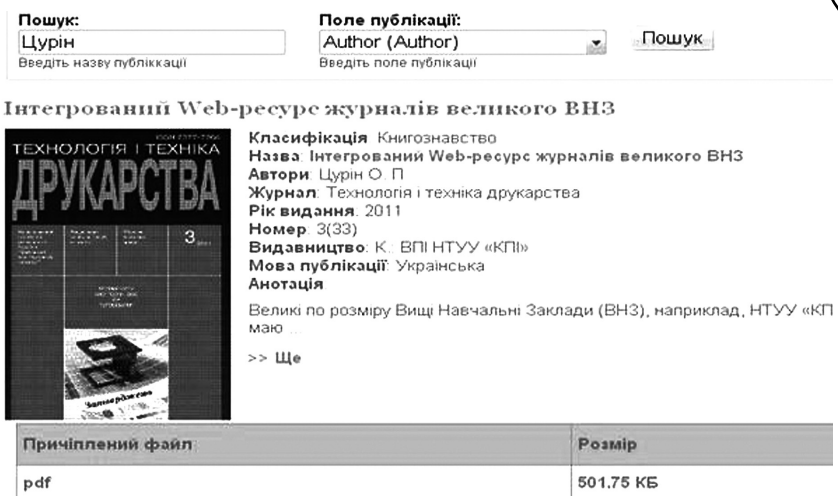

Рис. 2. Приклад пошуку інформації на сайті журналу за допомогою спеціальної вбудованої в сайт пошукової системи

зберігаються у розповсюдженій системі Dspace. Ця система розроблена Масачусетським технологічним інститутом і має гнучкі засоби пошуку інформації. Серед цих баз можна виділити бази місцевого значення (бази організацій) і глобальні. До останньої належить популярна база Google Scholar, данні з якої використовуються у вебометричних системах при побудові рейтингів.

«Закриті» бази вимагають логіни та паролі для входження. Найбільш відомою закритою базою є SCOPUS.

До популярних світових баз електронних публікацій належать Google Scholar, SCOPUS та Web of Knowledge (статті, що надаються компанією Thomson Reuters). Їх основний сервіс — пошук наукових статей у базах відповідних систем і оцінка індекса цитувань та індекса Хірша. Google Scholar з'явився пізніше, але його відкритість, гнучкість та популярність дозволила наздогнати ці популярні бренди.

Scopus є найбільшою мультидисциплінарною реферативною базою даних наукових публікацій (з посиланнями на повні тексти публікацій). Scopus містить посилання на повні тексти понад 28 млн статей більше 4 тис. видавництв з усього світу. Контент оновлюється щодня.

Scopus дозволяє проводити пошук за більш ніж 15 тис. наукових видань, найбільш авторитетних у науковому середовищі. Scopus веде підрахунок цитувань авторів наукових публікацій з 1960 року. Оцінюється також і H-і Індекс*.

*H-і індекс, чи індекс Хірша — наукометричний показник, запропонований в 2005 американським фізиком Хорхе Хіршем з університету Сан-Дієго (Каліфорнія). Індекс Хірша є зведеною характеристикою продуктивності вченого (колективу вчених) і рівня цитувань цих публікацій (вченого або групи вчених). Фізично являє собою число статей даного автора (групи авторів), на які зареєстровано число посилань, не менше, ніж саме число статей. Індекс Хірша використовується як узагальнений показник продуктивності вченого (колективу вчених) і запитуваності наукової продукції академічною спільнотою.

Світові бази Google Scholar та SCOPUS

Google Scholar не накладає особливих вимог на такі характеристики журналів, як мова і обсяг анотацій та редакційна колегія журналу. Для Google Scholar є обов'язковим наявність Web-сайту журналу. Тобто журнал при включенні не проходить етапу рецензування і, як наслідок, зменшується загальна якість, але збільшується кількість журналів, що входять до Google Scholar. Можна відзначити, що Google Scholar — демократична система з меншою залежністю від основної мови журналу.

SCOPUS виставляє певні вимоги до журналу і проводить рецензування при включенні журналів до нього, загальний доступ — закритий (доступ через логін, пароль). І зрозуміло, що це платна система. Виникає питання, а чому Google Scholar не платний. Відповідь проста: бо Google не рецензує та не відбирає журнали, а також відомо, що Google багато чого робить безкоштовно.

Вимоги Google Scholar

Google Scholar використовує програмне забезпечення, відоме як «роботи» або «сканери», для знаходження файлів і включення їх у результати пошуку. Сайт повинен бути структурований таким чином, що можливим був його «обхід». Щоб дозволити роботам Google Scholar доступ до всіх URL-адрес Web-сайту, у robots.txt додається такий розділ: User-Agent: Googlebot Allow: / Бібліометричні характеристики задаються метатегами і тому при розміщенні у Google Scholar для кожної статті робиться своя Web-сторінка, а метатеги описують відповідну публікацію. Всі вимоги Google Scholar досить чітко сформульовані у Google Academia http://scholar.google.com.ua. Під керівництвом автора була розроблена автоматизована система з Web-інтерфейсом, що дозволяє формувати метатеги для Google Scholar та включати їх у Web-сторінку відповідної публікації. Створення інтегрованого Web-ресурсу журналів НТУУ «КПІ» [2] дозволило достатньо швидко півищити значення цього параметра і вийти на 561 місце у світі згідно з рейтингом Webometrics http://www.webometrics.info/rank_by_country.asp?country=ua.

Над Google Scholar можна зробити надбудову, щоб спростити інтерфейс роботи з системою. Така програма з англомовним інтерфейсом є за адресою http://www.harzing.com/pop.htm #download. Магістром Ю. Бодровою (керівник О. П. Цурін) розроблено програму з україномовним інтерфейсом, її встановлено за адресою http://journals.kpi.ua/bodrova/test.html.

Вимоги SCOPUS

Матеріал, що надано по SCOPUS, враховує рекомендації статті [3].

Інформація, яку вимагає SCOPUS, містить у собі дві складові:

1) тематичну інформацію та проблематику наукових досліджень, результати яких надано в публікаціях, це фактично має

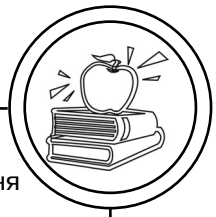

повно відображуватися в англомовній анотації публікації;

2) надану інформацію про список літератури, авторів та організації, що проводять дослідження у відповідній галузі, та джерела публікацій.

Перша складова накладає обмеження пов'язані з тим, що інформація повинна бути зрозумілою і цікавою зарубіжним читачам, які, не знаючи української мови, могли б без звернення до повного тексту отримати повне уявлення про тематику та рівень опублікованих досліджень українських вчених. Тому особливу увагу необхідно звернути на анотації. Анотації повинні бути:

— інформативними (не містити загальних слів);

— оригінальними (не бути калькою україномовної анотації);

— змістовними (відображати основний зміст статті та надавати результати досліджень);

— «англомовними» (написані якісною англійською мовою);

— компактними (укладатися в об'єм від 100 до 250 слів).

Друга складова пов'язана з аналізом публікацій, що забезпечує прив'язку публікації до автора, журналу, організації, а також дозволяє оцінити цитованість як автора, так і журналу.

Як увійти у SCOPUS

Треба відзначити, що повних даних про статті в журналі ще не достатньо для входження у SCOPUS . Треба ще мати:

1. Міжнародний ідентифікаційний код — ISSN — International Standard Serials Number) та апарат рецензування статей.

2. Міжнародний склад редакційної комісії та авторів журналу.

3. Чітку періодичність і регулярність виходу чергових випусків видання та якісну підготовку й оформлення україномовної статті (вимоги до публікацій достатньо повно надано у вимогах ВАК 2009 року до публікацій).

4. Надання в якості невід'ємної частини україномовної (російськомовної) статті такої інформації англійською мовою: автори, назва, дані про авторів, анотація англійською мовою статті з відображенням структури статті. Списки літератури в статтях латиницею у такому вигляді, що дозволяє оцінити цитування публікацій авторів і журналів;

5. Наявність Web-сайту з англомовною сторінкою, на якій повинна бути надана достатньо повна інформація про журнал, що включає (обов'язково):

— переконливий виклад політики журналу (цілі та задачі);

— повний склад редакційної колегії із зазначенням країни приналежності (афіліювання) кожного члена колегії;

— зміст та анотації (реферати) кожної статті, що розміщуються на сайт оперативно по мірі виходу чергових випусків журналу.

Додатково на сайт доцільно надати: правила для авторів статей, з вимогами до змісту, оформлення та спілкування; функції пошуку статей по авто-

рові, тематиці, року видання тощо; новини з інформацією про публікацію нового номера, зміни в оформленні, редакційної колегії та інше; пропозиції підписки на журнал та умови передплати.

Чим краще оформлений сайт, тим вище його буде оцінено експертизою SCOPUS.

Ще одним важливим чинником для реєстрації журналу в SCOPUS є цитованість трьох членів редакційної колегії (головного редактора та двох членів редакційної колегії за пропозицією редакції) та самого журналу. Якщо члени редакційної колегії і сам журнал мають хороші показники цитування за даними SCOPUS, це вже значна ймовірність на користь прийняття журналу до складу SCOPUS.

Без наявності всіх вище перерахованих вимог у журналу практично немає шансів потрапити в SCOPUS.

Більш повну інформацію про вимоги SCOPUS та проблеми входження до цієї бази можна отримати в роботі [3].

Висновки

1. Розглянуто три можливості розташування електронних версій журналів у інтернеті та особливості доступу до них.

2. Показано особливості входження у Google Scholar.

3. Надано основні вимоги для включення журналів у SCOPUS.

1. Цурін О. П. Засоби підвищення InterNet статусу друкованих журналів / О. П. Цурін // Технологія і техніка друкарства. — К. : НТУУ «КПІ», 2010. — № 4(30). — С. 261–266. 2. Цурін О. П. Інтегрований Web-ресурс журналів великого ВНЗ / О. П. Цурін // Технологія і техніка друкарства. — К. : НТУУ «КПІ», 2011. — № 3(33). — С. 133–137. 3. О. В. Кириллова. Подготовка российских журналов для зарубежной аналитической базы данных Scopus [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://elsevierscience.ru/info/add-journal-to-scopus/.

1. Tsurin O. P. Zasobi pidvishchennja InterNet statusu drukovanih zhurnaliv / O. P. Tsurin // Tehnolohija i tehnika drukarstva. — K. : NTUU «KPI», 2010. — # 4(30). — S. 261–266. 2. Tsurin O. P. Intehrovanij Web-resurs zhurnaliv velikoho VNZ / O. P. Tsurin // Tehnolohija i tehnika drukarstva. — K. : NTUU «KPI», 2011. — # 3(33). — S. 133–137. 3. O. V. Kirillova. Podhotovka rossijskih zhurnalov dlja zarubezhnoj analiticheskoj bazi dannih Scopus [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu : http://elsevierscience.ru/info/add-journal-to-scopus/.

Рецензент — О. В. Зоренко, к.т.н.,
доцент, НТУУ «КПІ»

Надійшла до редакції 11.05.12